

Minnesanteckningar Kompetensdagen – Branschernas kompetensbehov

260520

OBS – anteckningarna handlar om gymnasialt utbildade, men bildspelet tar även upp behov av YH-utbildade.

Medverkande organisationer

Bengtstors och Åmåls gy + vux, Dals-Ed gy + vux, Färgelanda SYV grundskola, Fyrbodals kommunalförbund, Kunskapsförbundet Väst gy + vux, Lysekil grundskola och vux SYV, Mellerud SYV gy + vux, Munkedal grundskola SYV, gy + vux, Orust gy + vux, Sotenäs SYV, Strömstad gy + vux, Tanum SYV, Uddevalla vux, UF, VGR regional utveckling

Välkommen

Emma Rossvik, Fyrbodals kommunalförbund, hälsar alla välkomna.

Västra Götalandsregionen

Charlotte Beijer och Susanne Hammarström, Bygga kompetens och ökad inkludering inom Regional utveckling på Västra Götalandsregionen (VGR), berättar om regionens kompetensförsörjningsuppdrag. Bildspel länkas.

Regionen har ett lagstadgat uppdrag att tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt, sedan 2022. Detta görs genom arbete med dimensionering, fullföljda studier, kvaliteten i gymnasial utbildning mm. Årligen genomförs regionala branschdialoger, i år med 12 branscher. 2026 har även ett underlag till Skolverkets regionala planeringsunderlag för gymnasial utbildning att skickas in. Årligen skickas även underlag till Myndigheten för yrkeshögskolan, för att de ska kunna dimensionera yrkeshögskoleutbildningarna.

Regional utvecklingsstrategi ligger till grund för Västra Götalandsregionens arbete och prioriteringar. Här finns bland annat den långsiktiga prioriteringen Bygga kompetens. Strategin har aktualiserats 2026, och bland annat har kraftsamlingarna förändrats. Kraftsamling Fullföljda studier har breddats till Framtidsrusta Barn och unga.

Situationen idag är att det trots lågkonjunktur råder arbetskraftsbrist i många branscher. Framför allt behövs gymnasialt utbildad arbetskraft. Grön och digital omställning påverkar alla branscher. Industri och vård och omsorg är de tydligaste bristbranscherna.

SKR har gjort en kommunenkät om implementeringen av dimensioneringsreformen. Den största utmaningen för kommunerna är för få sökande till utbildningar som ska dimensioneras upp, och därefter hitta APL-platser och samverka med andra kommuner kring planering och dimensionering, samt samverka med enskilda huvudmän. Även brist på yrkeslärare och dyra utbildningar är utmaningar. APL samt yrkeslärare är också något som lyfts genomgående i VGR:s regionala branschdialoger.

Gymnasieantagning 2026

VGR: I Västra Götaland har intresset för yrkesprogram på gymnasiet ökat med 1,7 procentenheter. El- och energiprogrammet är det populäraste programmet i riket och Västra Götaland, och i Fyrbodals delas platsen mellan El och energi och Fordon och transport.

Antagning Fyrbodals: Helen Lindberg gör en föredragning om preliminärantagningen 2026. Ekonomi och samhäll är fortsatt de största programmen. Natur är på tredje plats och ökar, medan Teknik är på fjärde plats och minskar lite. Flera yrkesprogram är väldigt populära, men det är en utmaning att dimensionera upp dem. Det finns en brist på platser på Industriteknik, El och energi, Fordon och transport Frisör och stylist samt i någon utsträckning Barn och fritid. De tre första är bristprogram enligt Skolverkets bedömning. Jämfört med föregående år ökar antalet sökande till Industriteknik, Vård och omsorg, El och energi, Frisör och stylist samt Barn och fritid. Industriteknik har ökat mycket kraftigt (nästan en tredubbling) över en femårsperiod. El och energi har nästan fördubblats på fem år. De som har ett minskat söktryck är Bygg och anläggning, Försäljning och service, Fordon och transport samt något på Restaurang och livsmedel.

Bildspel länkas.

Diskussion på mötet:

Yrkesutbildning på komvux har inte nämnts i de inledande delarna, men i Fyrbodals utbildas ca 1200 personer inom yrkesvux årligen. Framför allt inom vård och omsorg och barn och fritid utbildas många. Lärlingsplatser är inte lika populära som vanliga platser på nationella program. APL-platser är det som oftast anges som svårigheten för att kunna öka platser på populära yrkesprogram.

Vård och omsorg

Anita Andersson Hagsgård berättar om kompetensbehoven inom vård och omsorg. Bildspel länkas.

Ca 16% av totalt antal sysselsatta i landet arbetade 2023 inom vård och omsorg (ca 140 000 personer). Ca 80% är kvinnor. Rekryteringsbehovet är enormt framöver, inte minst för att andelen och antalet äldre i befolkningen ökar, samt på grund av bristande intresse för utbildningar och jobb inom branschen. I år har dock intresset för vård och omsorg på gymnasiet ökat. Det finns även behov av vidareutbildning för befintlig personal, särskilt inom språk, digitalisering och välfärdsteknik.

Under 2025 beslutades att i Fyrbodals införa titeln vård- och omsorgsbiträde, som har en viss utbildning inom vård och omsorg men inte uppnår kraven på den skyddade yrkestiteln undersköterska. Detta ingår i den karriärstege inom vård och omsorg för äldre i Fyrbodals som beslutades 2025. Omsorgsbiträde är den titel som ges till medarbetare som saknar relevant utbildning inom vård och omsorg.

Det finns en stark efterfrågan på specialistundersköterskor – även om de som utbildar sig inte alltid får en förändrad yrkesroll. I Fyrbodals har det gjorts en inventering av alla kommuners behov av YH-utbildade inom vård- och omsorgsområdet. Detta kommer att göras fler gånger. Det finns ingen tydlig modell för lönesättning kopplat till YH-utbildning.

Diskussion på mötet

Hur kommer man åt de som jobbat länge inom vården men inte har en utbildning. Dialogen mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare är viktig. Språktest och språkkrav inom äldreomsorgen är aktuella frågor i våra kommuner, som vux jobbar med att få en lämplig roll inom.

Teknikcollege, livsmedel

Henrik Svensson berättar om dessa branschers kompetensbehov. Bildspel länkas.

Bristen inom industrin förespås bli stor, bland annat på grund av stora pensionsavgångar. Tillgången antas minska med 40% till 2040. Dimensioneringen av gymnasieutbildningar ser bra ut i Fyrbodals i förhållande till rekommendationerna. Könsfördelningen är mycket skev, och kvinnors intresse för att utbilda sig och arbeta inom industrin är alltför lågt.

Bristen på industrikompetens är omfattande och långsiktig. Den är särskilt stor inom svets, automation, CNC, produktionsteknik, underhåll, konstruktion och CAD, medan digitalisering, AI, robotik och additiv tillverkning ser kraftigt ökat kompetensbehov inom Västra Götaland. Hållbarhet och cirkulär omställning påverkar kompetensbehoven inom branschen. Försvarsindustrin har en ökande efterfrågan på materiel, vilket ökar behoven av arbetskraft inom industrin.

Kvaliteten på industriutbildningar förbättras, men APL/LiA är flaskhalsar för att bygga ut utbildningarna. Säkerhetsprovningar är ett ökande bekymmer när elever ska ut på praktik.

När det gäller livsmedel, ligger Fyrbodals gymnasieutbildning i nivå med rekommendationerna. Vissa utbildningsinriktningar saknas i Västra Götaland, t ex inom livsmedelsspecifik processteknik samt slakt och styckning. I Uddevalla är det stort intresse för kött och charkyrkesvuxutbildningen som startar till hösten. Uddevalla vux samplanerar till stor del med Uddevalla gymnasieskola, och kan ev. erbjuda fler platser beroende på hur fullt det blir på gymnasiet.

Diskussion på mötet

Samverkan med företagen är viktigt. I Munkedal finns inte svårigheterna med APL på samma sätt. De har haft långa och goda relationer med industrin. Sedan utbildar de alla sina gymnasieungdomar till handledare, vilket underlättar. En utmaning är däremot att locka elever.

Fordon och transport

Anki Samuelsson berättar om kompetensbehoven inom branschen. Bildspel länkas.

Ca 5% av alla sysselsatta arbetade inom branschen (42 000 personer 2023). Bland dessa finns lastbilsförare, bussförare, lagerpersonal, transportledare. De flesta är högst gymnasialt utbildade. Det väntas stora pensionsavgångar framåt. Könsfördelningen är skev, men andelen kvinnor har ökat över tid. Även här står branschen inför automatisering, elektrifiering och digitalisering.

När det gäller transportutbildade finns inte en samsyn mellan branschen och de statistiska underlagen som visar på balans. Det beror bland annat på att underlagen inte tar någon hänsyn till vilken eventuell brist som rådde 2023 – och då var det redan brist i Västra Götaland. Utbildade kommer från gymnasieskolan och komvux i nästan lika delar, och en liten del från arbetsmarknadsutbildningar. Pensionsavgångarna förväntas bli stora, åldersstrukturen är skev. Bussförare är relativt lätt att rekrytera i södra Fyrbodal, men det är svårt att hitta bussförare i Dalsland. Branschen önskar att man kunde utbilda bussförare även i gymnasieskolan.

Det förespås en brist på fordonsutbildade 2040. De flesta som utbildas, gör det inom gymnasieskolan. Komvux står också för en mindre del, och en mycket liten del står arbetsmarknadsutbildningar för.

Branschen är fortsatt kritisk till att SCB använder sig av anställda vid åkeri istället för antalet YKB, vilket gör statistiken missvisande. Körkort räcker inte för att kunna jobba som chaufför, det krävs även ett yrkesförarbevis.

NY-utbildningar växer fram inom branschen, som ett komplement till gymnasiet och komvux.

Diskussion på mötet

Bussförare får ofta delade turer, vilket gör yrket oattraktivt. Däremot finns det för få utbildningar till lastbilsförare. På vux är eleverna ofta ganska klara över vad de vill. Idag är det många tjejer som vill gå transport. Meritvärdena stiger för att komma in. Båda dessa faktorer kan förändra kulturen i branschen.

Bygg, anläggning, VVS och fastighet

Anki Samuelsson berättar om branschernas kompetensbehov. Bildspel länkas.

Ca 9% av alla sysselsatta jobbar inom branschen, 77 000 år 2023. Branschen har många yrkesroller. Den är väldigt konjunkturkänslig- dock inte anläggningsbranschen. Den är ofta offentligt finansierad och arbetar efter långsiktiga planer. Det råder arbetskraftsbrist inom delar av branschen. Det är viss brist på VVS-utbildade. Nästan alla kommer från gymnasieskolan. Inom bygg och anläggning råder det brist på gymnasieutbildade inom alla inriktningar. Det diskuterades på dialogen att det vore bra om det fanns en bättre fördelning av platser till varje inriktning. Även här är det brist på APL, dock en liten förbättring. Det behövs också fler lärlingsplatser och det finns ett önskemål om branschskolor. Framtidens kompetens påverkas av digitalisering, AI, digitala verktyg inom t ex visualisering, klimat och hållbarhet. NATO-inträdet påverkar kraven på infrastruktur och ökar kompetensbehoven inom anläggning. Det finns en risk att utländsk (och inhemsk) arbetskraft lämnar Sverige för byggjobb i andra länder, t ex Ukraina.

Komvux bidrar till att göra den könsmässigt skeva branschen mer jämställd.

Diskussion på mötet

Ungdomar är trendkänsliga och nu har de uppfattat att bygg är en bransch där man inte får jobb. Det kanske heller inte är så lockande att ha arbetsuppgifter som är fysiskt krävande, i regn och rusk eller där man behöver ägna sig åt en arbetsuppgift under längre tid.

El och energi

Henrik Svensson berättar om branschens kompetensbehov. Bildspel länkas.

Branschen är bred och innehåller många olika typer av utbildningar. Det spås en brist på el- och energiutbildade på gymnasial nivå 2040; dagens brist kvarstår. Efterfrågan spås öka medan tillgången blir oförändrad. De allra flesta utbildas inom gymnasieskolan, en mycket liten del inom komvux eller arbetsmarknadsutbildningar. Det krävs utbyggnad av utbildningar både på gymnasial och YH-nivå. Automationskompetens, styrsystem och teknisk drift blir alltmer centralt. Kyl- och värmepumpsteknik är ett kritiskt bristområde. Mer teoretisk kunskap efterfrågas av branschen gällande det. Det behövs fler utbildningar inom fiber, fjärrvärme, VA och tekniskt specialiserade områden. Även inom denna bransch är APL/LiA samt brist på yrkeslärare flaskhalsar.

Många som läst el och energi idag planerar att läsa vidare enligt branschen, vilket försvårar branschens långsiktiga rekrytering.

Diskussion på mötet

Utmaningar med APL inom installatörsbranschen. Installatörsföretagen uttrycker en stor oro. Den enskilde företagaren tänker på sitt nuläge snarare än framtiden. Det är en ganska traditionell bransch, vilket innebär utmaningar för jämställdhet och mångfald.

Besöksnäring och handel

Anki Samuelsson berättar om branschens kompetensbehov. Bildspel länkas.

Ca 4% av alla sysselsatta jobbar i branschen (ca 33 000 personer år 2023). Besöksnäringen skiljer sig från många andra branscher på flera sätt. Den är relativt jämställd, har en ung arbetskraft och det är hög rörlighet till och från branschen. Nästan 30% har eftergymnasial utbildning. Tröskeln till att börja i branschen är låg. Många jobbar i restaurangbranschen (vanligast snabbmat, kös- och restaurangbiträden), och många jobbar säsong. Branschen har svårt att behålla personal över tid.

Det råder brist på restaurang- och livsmedelsutbildade, medan det är balans på efterfrågan på försäljnings- och serviceutbildade och saknas bedömning inom hotell och turism. Där är det framför allt svårt att rekrytera personal med livserfarenhet och självständighet, erfarenhet och kunskap från hotellbranschen mm.

Många inom restaurang och livsmedel utbildas inom gymnasieskolan (ca 50%) och komvux ca 40%. En mindre andel utbildas också genom arbetsmarknadsutbildning. Kockar är den största yrkesgruppen bland dem.

Inom handel arbetar ca 12% av alla sysselsatta, ca 110 000 personer år 2023, den tredje största branschen. Även handelsbranschen är relativt jämställd och bra på att ta emot utrikes födda som anställda. 1/3 av de i branschen är butiksanställda. Ca 90% är utbildade inom gymnasieskolan och resterande komvux.

Branschen är i balans och tror att den kommer att vara det framöver också. Men det är viktigt att det är kvalitet i verksamheterna. Språk i yrkeskontext behöver tränas mer. Önskar inslag av svensk arbetsplatskultur rättigheter och skyldigheter på arbetsmarknaden samt ökat handledarstöd för elever från komvux.

Diskussion på mötet

Trots att besöksnäring och handel är jättestora branscher i Strömstad, har de inte hotell- och turism- respektive restaurang och livsmedelsprogrammen. Ungdomarna får ändå jobb.

Data/ IT och gröna näringar

Henrik Svensson och Anita Andersson Hagsgård håller i denna punkt.

Data/ IT är en spretig bransch. Det finns yrken inom data/ IT i de flesta branscher. Den gymnasialt utbildade arbetskraften kommer bland annat från naturvetenskaps- och teknikprogrammen.

Gällande eftergymnasiala kortare data/ IT-utbildningar, skrivs det fram ett stort överskott till 2040. Samtidigt är det väldigt svårt att prognosticera i denna bransch.

Teknisk utveckling, säkerhetsfrågor och geopolitik påverkar efterfrågan och kompetensbehov framåt.

Diskussion på mötet

Det är konstigt med ett överskott när alla branscher har stora utmaningar med digitalisering och AI. Men alla utbildningar behöver inslag av detta, så det kan vara en del av förklaringen. Det är en kompetens som arbetstagare bör ha, snarare än fler experter. Förändringarna går så fort att det kan vara en helt annan situation när personer börjar en utbildning jämfört med när de är klara.

Gröna näringar: Ca 1% av alla sysselsatta arbetade i branschen 2023. Västra Götaland har en stark grön näring. Det är ett stort förändringstryck på branschen gällande lönsamhet, grön omställning mm. Branschen är mansdominerad och har en hög medelålder.

Det bedöms råda viss brist på naturbruksutbildade 2040. Skogsbranschen och lantbruket har stora behov. Trädgård – finns rekryteringsbehov men ganska få komvuxutbildade. Däremot djur och växtodling är det inte lika lätt att få jobb inom. Det finns behov av mer vuxenutbildning inom lantbruk och skog där sådana utbildningar saknas i Västra Götaland.

Diskussion på mötet

Livsmedelssäkerhet – märker branschen av det ökade intresset och behovet? Det har tagits fram nya strategier, men kanske ännu inte omsatts till konkreta mål eller satsningar.

Teknikutvecklingen går fort och ställer helt nya krav på arbetskraften. Kan behövas mer vidareutbildning av personal än tidigare. Det är väldigt viktigt för ungdomar som inte mår så bra att få arbeta med djur eller utomhus, göra något praktiskt.

Skola

Linnea Lindgren berättar om skolans kompetensförsörjningsbehov i Västra Götaland och Fyrbodals. Bildspel länkas.

Skolbranschen är stor och omfattar många olika yrken, främst olika lärarkategorier. När det gäller behovet av gymnasialt utbildade barnskötare, påverkas behovet framåt av minskande barnkullar och det förespås ett stort överskott 2040. Dock finns det utbildad personal på förskolorna som kan behöva fortbildning. Gällande YH, ses inget större behov av YH-utbildade från längre utbildningar, men däremot kortare kurser för befintlig personal.

Generellt sett påverkas skolans rekryteringsbehov av minskade barnkullar, flera stora skolreformer och att anpassad grundskola växer. Yrkeslärare inom många yrkesinriktningar är det stora bristyrket. I Fyrbodals är det också många utbildade som arbetar inom fritidshemmen, samt riskerar att bli brist på NO-lärare i högstadiet i alla fall på vissa håll.

Diskussion på mötet

Det saknas även behöriga lärare inom moderna språk, hemkunskap och idrott. Många lärare saknar också behörighet inom något av de ämnen de undervisar i.

Kompetensförsörjningsfilm Fyrbodals

Anki berättar i filmform om några av de saker vi åstadkommit tillsammans under 2025 för att förbättra kompetensförsörjningen. [Länk till filmen:](#)

Ung Företagsamhet

Jonas och Emelie berättar för oss om Ung Företagsamhet. Idag kan man arbeta med det både inom grund- och gymnasieskola. I Fyrbodals finns UF i alla kommuner. Drygt 1000 elever i Fyrbodals driver UF-företag. Exempel ges från hur UF arbetar med övningar och material för olika åldrar och skolformer. Några exempel: Skolhackaton i Minecraft, övning om löner och skatt.

Vid tangenterna Linnea Lindgren

Processledare kompetensplattformen
Fyrbodals kommunalförbund